

*Paul AELENEI**

**Operațiuni Militare Române Pentru Controlul
Retragerii Trupelor Bolșevice Spre Rusia
(Nov. 1917-Mar. 1918)**

ROMANIAN MILITARY OPERATIONS TO CONTROL THE RETREATING
BOLSHEVIK TROOPS TOWARDS RUSSIA (NOVEMBER 1917-MARCH 1918)

Abstract: After the October Revolution of 1917, the Russian army on Romanian territory disintegrated and began its retreat home. A large part of the Russian soldiers, who in the meantime had become Bolsheviks, escaped from the control of their commanders, and, on their way to the Dniester, began to commit a series of crimes against the population and civil institutions, namely destruction, robbery, rape and even murders. Sometimes they attacked military depots or seized trains on which they boarded and headed for the border to Russia. Other times they entered into armed conflict with the Romanian troops who were trying to ensure the protection of the population and the guarding of strategic objectives. To put an end to this anarchic situation, the Romanian army took a series of measures that led to the neutralization of the Bolshevik groups and taking control of the disorganized, retreating troops.

Keywords: Romanian army, Russian army, October Revolution, Bolsheviks, crimes against the population and civil institutions

*

După Revoluția din Octombrie 1917, armata rusă aflată pe frontul din Moldova a intrat într-un proces ireversibil de dezintegrare, interesul pentru luptă al soldaților ruși dispărând complet, iar dezertările în masă s-au accentuat, transformându-se rapid într-un fenomen cu caracter generalizat: „*Soldatul rus nu mai voia să lupte, propaganda bolșevică (...), prinsese foarte ușor (...) nu mai*

* Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați (aelenci_paul@yahoo.com).

rămăsese decât puțini ofițeri din cei activi, ceilalți muriseră, ei au fost înlocuiți cu ofițeri proveniți din grade inferioare, majoritatea inculți ca și soldații de sub comanda lor. Acești ofițeri nu și-au mai făcut datoria, ei s'au pus pe chefuri și joc de cărți, lăsând soldații în voia lor.¹” Altfel spus, armata rusă de pe linia Siretului și-a încetat de facto existența. Ca urmare a unui profund proces de bolșevizare, soldații au început să-și degradeze ofițerii, în locul acestora fiind numiți la comanda marilor unități militare soldați aleși din rândul bolșevicilor, mulți dintre ei fiind chiar analfabeți².

După semnarea armistițiului de la Focșani, în ziua de 26 noiembrie 1917 (stil vechi), soldații ruși au interpretat acest act ca pe o încheiere a păcii și au început să părăsească frontul în masă, îndreptându-se spre Rusia. Ținând cont de faptul că mulți dintre ofițerii ruși au fost pe nedrept degradați și schimbați din funcție, uneori fiind înlocuiți chiar cu ordonanțele lor, asupra soldaților nu a mai avut nimeni autoritate, iar aceștia din urmă, în drumul lor spre casă, au început să comită acte de banditism, creând în spatele frontului o stare de anarhie. La toate acestea s-au mai adăugat și manifestări de stradă împotriva Regelui și a Guvernului de la Iași, prin care rușii au încercat să atragă cât mai mulți români în tabăra bolșevică³.

În acest context militar deosebit de dificil, comandamentul român împreună cu cel rus au luat măsuri de împărțire a teritoriului Moldovei în 8 sectoare, fiecare dintre acestea având un comandament militar (centru n.n.) însărcinat cu misiunea de a menține ordinea și siguranța în zona arondată și totodată de a pune în mișcare trupele ruse de pe front și a le dirija prin Basarabia spre granița cu Rusia. Deplasarea unităților ruse urma să se desfășoare pe trasee stabilite anterior⁴. Aceste zone aveau centrele în Botoșani, Fălțiceni, Iași, Podu Iloaiei, Roman, Vaslui, Bacău și Bârlad, și erau constituite din posturi militare așezate la intersecțiile drumurilor principale și în stațiile importante de cale ferată sau la podurile peste Siret, unde trupele ruse erau oprite, dezarmate și deposedate de bunurile pe care le furaseră⁵.

Situația era revoltătoare din cauză că, în timp ce armata română trebuia să-i păzească și pe soldații ruși în drum spre graniță, trebuia în același timp să

¹ Generalul G.A. Dabija, *Armata română în Războiul Mondial*, Vol. IV (București: Tipografia „Lupta” N. Stroilă, București, G-ral. Budișteanu 8, 1937), 664.

² Lt.-Colonel Radu Băldescu, *Răsboiul național. Operațiunile din anii 1917, 1918 și 1919. Curs pentru ofițerii activi ai Școalei de Aplicație a Infanteriei* (Sibiu: Tiparul Institutului de Arte Grafice „Dacia Traiana”, 1934), 125.

³ Radu Băldescu, *Răsboiul național*, 126-127.

⁴ Radu Băldescu, *Răsboiul național*, 125.

⁵ Constantin Kirișescu, *Istoria războiului pentru întregirea României, 1916-1919*, Vol. II, (București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1989), 204-205.

înlocuiesc golurile lăsate de aceștia pe linia frontului pentru a ține piept inamicului⁶.

Mai mult decât atât, situația dificilă a momentului impunea ca armata română să acționeze energic pentru a asigura ordinea nu doar în Moldova, ci și pe teritoriul nou-înființatei Republici Democratice Moldovenești, pentru ca spațiul pruto-nistrean, deosebit de vulnerabil în acele condiții, să nu fie transformat de bolșevici într-un nou tărâm al jafului și anarhiei.

Pentru a înțelege mai bine cauzele care au dus la această situație ar fi potrivit să analizăm mai întâi starea de spirit a trupelor ruse. Este bine cunoscut faptul că, încă de la intrarea trupelor ruse pe teritoriul României, au existat disensiuni între conducerea armatei ruse și ofițerii sau politicienii români de rang înalt, și că aliatul de la răsărit nu a avut niciodată o dorință sinceră de a lupta pentru România. Aceasta s-a putut observa cu ușurință atât în deciziile strategice ale generalilor ruși luate în mod eronat și dezinteresat⁷, cât și în atitudinea soldaților pe câmpul de luptă sau în modul în care s-au manifestat față populație.

Un exemplu elocvent în acest sens este afirmația făcută la 16 octombrie 1916 (stil vechi), de Boris Vladimirovich Stürmer⁸ într-o discuție avută cu un înalt demnitar rus: „Ce ne interesează pe noi Bucureștii și Valahia? Germanii se pot instala acolo, este inutil să se verse sânge rus în acest scop”⁹.

De asemenea, modul disprețuitor și agresiv al soldaților ruși față de populație este arhicunoscut. Violența, jafurile și violurile au devenit aproape un stil de viață al acestora¹⁰. Nici lăcașurile sfinte nu au scăpat de nelegiuirile lor. De exemplu, în ziua de 3 decembrie 1917, în comuna Păncești județul Putna, soldații ruși din Divizia 68 rusă s-au dedat la jafuri și devastări: au împușcat pe câmp oile

⁶ Radu Băldescu, *Răsboiul național*, 127.

⁷ A se vedea ordinul de operații cu numărul 1/4703, din 31 iulie 1917, emis de generalul Aleksandr Ragoza, comandantul Armatei 4 ruse, prin care acesta i-a cerut generalului Grigorescu să se retragă de pe unele poziții deținute pe frontul de la Mărășești, pe care soldații români le câștigaseră cu mari sacrificii după 7 zile de luptă. Bineînțeles că generalul Grigorescu „a evitat” ordinul, motivând că acesta a ajuns prea târziu la el. (G.A. Dabija, *Armata română în Războiul Mondial*, 494-495).

⁸ Prim-ministru al Rusiei în perioada 1916-1917.

⁹ ANIC, Microfilme Franța, rola 89, cadre 672-685, *Notes du capitaine Maleissye de l'E.M.A. 2^e Bureau, officier emissaire en Russie et Roumanie, fin Mars 1917, apud Mihai E. Ionescu, România și revoluția din Rusia (1916-1918)* (București: Editura Militară, 2018), 139.

¹⁰ Chiar dacă referirile de mai sus cu privire la fraternizări și dezordinea creată au fost făcute la modul general, datorită faptului că cei mai mulți soldați ruși au fost cuprinși de spiritul ideilor bolșevice și au creat de multe ori stări de anarhie, trebuie să menționăm că nu toți militarii au comis infracțiuni sau crime, în mod deosebit ofițerii ruși. Mai mult decât atât, unii ofițeri chiar au devenit victime ale camarazilor de arme, mulți dintre cei care i-au neîndreptățit sau ucis fiind chiar foștii lor subordonați.

refugiaților, apoi au distrus și au pus pe foc cramele de la vile locuitorilor¹¹. Două zile mai târziu, aceiași soldați au devastat biserica din sat, furând lumânări, covoare, burlane și jgheaburi pentru ploaie¹². Până și contele Saint-Aulaire a afirmat că militarii ruși se comportă în România ca într-o țară cucerită¹³.

Atitudinea iresponsabilă a soldaților ruși pe linia frontului, prin colaborarea cu inamicul, a fost de-a dreptul scandaloaasă. La Rădăuți, inamicul a construit barăci speciale pentru fraternizări. Cu ajutorul băuturilor alcoolice, cadourilor și al altor mijloace, soldații instruiți în acest gen de activități, îi chemau pe soldații ruși în aceste adăposturi, apoi culegeau de la ei informații. Tot aici recrutau spioni din rândul aliaților noștri, care erau trimiși înapoi pe pozițiile deținute de ruși¹⁴.

O altă strategie a fost folosită la nord de localitatea Borca, unde ungurii obișnuiau să trimită câte un grup de circa 30 de soldați sub conducerea unui ofițer. Aceștia se răspândeau prin tranșeele ocupate de soldații ruși, ajungând chiar până în spate la rezervele de batalion. În ciuda protestelor ofițerilor, negociatorii ruși din tranșee au reușit să ajungă la o înțelegere cu inamicul pentru a se pune capăt fraternizărilor. Aceste acte de fraternizare aveau drept scop culegerea de informații despre forțele ruse din sectorul amintit, de către unguri, discuțiile fiind purtate cu reprezentanți din Regimentul 15 Husari al Diviziei 6 Cavalerie austro-ungară¹⁵. În Dobrogea, în sectorul de nord al satului Parcheș, au avut loc alte fraternizări¹⁶. De asemenea, în regiunea Râmnicul-Crângeni, mai mulți soldați ruși au trecut cu barca de mai multe ori la inamic¹⁷.

Ca urmare a unor astfel de fapte, trupele române au desfășurat acțiuni ferme de prevenție și ripostă. De exemplu, în ziua de 9 decembrie 1917 (stil vechi), au fost înlocuite posturile ruse aflate la lucrările de la calea ferată Bacău-Buhuși și totodată a fost trimisă o companie în localitatea Lespezi, cu scopul de a ocupa podul ce traversa râul Bistrița. Această companie a lăsat și o grupă la podul Racila. De asemenea, la cele patru poduri de cale ferată situate între Gârleni și Bacău, precum și la cel de peste pârâul Bistricioara, au fost luate măsuri similare. Pentru asigurarea

¹¹ S.J.A.N. Vrancea, Fond Prefectura Putna, dosar nr. 66/1917, f.3.

¹² S.J.A.N. Vrancea, Fond Prefectura Putna, dosar nr. 66/1917, f.2.

¹³ Mihai E. Ionescu, *România și revoluția din Rusia (1916-1918)* (București: Editura Militară, 2018), 55.

¹⁴ AMNR, Fond Microfilme, *Comandamentul Armatei a 2-a*, rola FII 2.1376, dosar nr. 358/1917, c.450.

¹⁵ AMNR, Fond Microfilme, *Comandamentul Armatei a 2-a*, rola FII 2.1376, dosar nr. 358/1917, c.450.

¹⁶ AMNR, Fond Microfilme, *Comandamentul Armatei a 2-a*, rola FII 2.1376, dosar nr. 358/1917, c.451.

¹⁷ AMNR, Fond Microfilme, *Comandamentul Armatei a 2-a*, rola FII 2.1376, dosar nr. 358/1917, c.453.

ordinii, în jurul orașului Bacău au fost puse sub supraveghere unele obiective importante dintre care amintim: fabrica de petrol de la Mărgineni, situată pe șoseaua Bacău-Piatra Neamț; fabrica de petrol de la Mărgineni, de pe șoseaua Bacău Moinești; vărăria de pe șoseaua Bacău-Valea Rea; la acestea se mai adaugă și fabrica Letea de pe șoseaua Bacău -Focșani¹⁸.

Printr-un ordin trimis detașamentelor care executau paza exterioară a orașului Bacău se interzicea intrarea în oraș a oricărei unități ruse înarmate, indiferent de efectivul acesteia. Soldații români au primit ordin să-l anunțe pe comandantul postului de control, iar acesta însoțit de o escortă și de un interpret de limbă rusă¹⁹ trebuia să ia legătura cu comandantul rus și să-i indice ruta pe care trebuia să se deplaseze spre graniță. Potrivit ordinelor, după dezarmare, trupele ruse au fost îndrumate pe două rute: Tețcani-Galbeni-Drăgești-Băcești sau Tescani-Buda-Hameiuș-Itești- Șoseaua mare Galbeni-Roman²⁰.

Santinelele trebuiau să fie instalate câte două și să fie schimbate la 3 ore. În caz de viscol, acestea puteau fi schimbate din două în două ore, de către un sergent sau caporal. Fiecare comandant de pluton raporta zilnic la ora 18.00, transmitând informații despre starea medicală a trupeii, condițiile de locuire și hrană²¹.

În scopul deținerii unui control cât mai mare asupra situației, sectorul de acțiune din regiunea Bacău a fost împărțit în trei subsectoare, după cum urmează:

a) subsectorul Ghermănești²²-Mărgineni, pe care au fost desfășurați 128 de oameni și post telefonic la pompa de apă a căii ferate;

b) subsectorul Mărgineni-Cremenea 179 de oameni, cu post de comunicare la Primăria Letea Nouă;

c) capul de pod de la Șerbănești, care a avut alocat doar un pluton cu un efectiv de 52 de oameni, iar linia telefonică folosită a fost cea din garajul armatei situat în localul Școlii de meserii²³.

¹⁸ AMNR, Fond Microfilme, *Comandamentul Armatei a 2-a*, rola FII 2.1376, dosar nr. 358/1917, c.325.

¹⁹ Comunicarea cu comandanții ruși era adesea îngreunată din cauză că interpreții erau foarte rari. În aceste condiții, ofițerii făceau uneori apel la câte un soldat basarabean pentru a traduce convorbirile. Alteori comunicarea cu ofițerii români se făcea în limba franceză, însă din cauza necunoașterii temeinice a acestei limbi de către ofițerii ruși, făcea ca discuția să fie transformată într-o „comică și regretabilă aventură”. (AMNR, Fond Microfilme, *Comandamentul Armatei a 2-a*, rola FII 2.1376, dosar nr. 358/1917, cc. 496, 493.)

²⁰ AMNR, Fond Microfilme, *Comandamentul Armatei a 2-a*, rola FII 2.1376, dosar nr. 358/1917, c. 326.

²¹ AMNR, Fond Microfilme, *Comandamentul Armatei a 2-a*, rola FII 2.1376, dosar nr. 358/1917, c.330.

²² Până la momentul redactării acestui articol, localitatea nu a fost descoperită pe hărți. Este posibil ca autorul documentului, nefiind localnic, să fi înțeles greșit numele localității Dărmănești.

La 6 decembrie 1917, în localitatea Sascut, din cauza atitudinii agresive și a incidentelor petrecute în ultima vreme, s-a impus suplimentarea gărzii cu 100 de oameni pentru a asigura paza depozitelor militare din localitate, care erau în pericol de a fi devastate de către soldații din Corpul 36 Armată rus. Aceștia au ocupat abuziv una dintre încăperile fabricii de zahăr din localitate, determinându-l pe șeful centrului să descarce 11 vagoane cu tapiocă chiar în curtea fabricii, din cauză că aceștia nu au mai lăsat nicio magazie liberă²⁴.

Situația creată a impus și luarea unor măsuri de natură sanitară. Pe lângă faptul că în rândul soldaților se aflau foarte mulți răniți, ar mai trebui să amintim și că de la sfârșitul anului 1916 și continuând cu anul următor, tifosul și păduchii au făcut ravagii atât în rândul soldaților, cât și al populației²⁵. Așadar, pentru a asigura asistența medicală necesară în timpul deplasării trupelor spre graniță, Comandamentul Armatei 2 române a pus în mișcare câteva spitale mobile, pe traseele pe care urmau să se deplaseze coloanele ruse. De exemplu, la 12 decembrie 1917, Comandamentul etapelor Armatei 2 române a propus Biroului Operațiuni ca spitalele mobile 3, 6, 7 și 8 aflate pe Valea Trotușului să fie puse în mișcare cu cel puțin patru zile înainte de retragerea trupelor ruse, datorită faptului că aceste unități medicale se mișcau foarte greu. Acestea urmau să se deplaseze pe șoseaua Adjud - Bacău - Odobești - Plopana sau Onești - Sănduleni - Bacău - Odobești - Plopana²⁶.

Confiscarea muniției și armamentului din dotarea trupelor ruse avea, firește, rolul de a preveni izbucnirea unor conflicte între cele două armate, de protejare a populației și a autorităților locale. S-a constatat însă, potrivit informațiilor obținute de Marele Cartier General, că în ultima vreme fraternizarea dintre ruși și nemți se transformase aproape într-un fenomen, unii soldați ruși trecând pe partea frontului

²³ AMNR, Fond Microfilme, *Comandamentul Armatei a 2-a*, rola FII 2.1376, dosar nr. 358/1917, c. 326.

²⁴ AMNR, Fond Microfilme, *Comandamentul Armatei a 2-a*, rola FII 2.1376, dosar nr. 358/1917, c.346.

²⁵ Este cunoscut faptul că, în prima parte a anului 1917, tifosul exantematic și recurent au apărut în Moldova, făcând ravagii atât printre soldații de pe front, cât și în rândul populației. Din literatura memorialistică aflăm că „*acest flagel s-a întins cu o iuțeală înspăimântătoare mai ales acolo unde era lume multă înghesuită, trupe sau popor. Cu miile cădeau bolnavii soldații și locuitorii...*”. (Generalul C. Găvănescu[1], *Războiul nostru pentru întregirea neamului, august 1916-aprilie 1918*, Serviciul Geografic al Armatei (Iași, 1918), 67-68); Alexandru Marghiloman, *Note politice, 1916-1917*, Vol. II (București: Editura Institutului de Arte Grafice «Eminescu», 1927), 536 – 538); „*Tifosul exantematic ce a bătut în Moldova ne-a costat mai mulți oameni decât ne-ar fi putut costa 10 bătălii mari.*” : Take Ionescu citat de Vasile Th. Canciov în *Impresiuni și păreri personale din timpul războiului României, Jurnal zilnic 13 august 1916-31 decembrie 1918*, Vol. II (București: Atelierele Societății «Universul», 1921, 133.)

²⁶ AMNR, Fond Microfilme, *Comandamentul Armatei a 2-a*, rola FII 2.1376, dosar nr. 358/1917, c. 355.

german pentru a fi duși cu trenurile spre casă. În urma acestor fraternizări a mai apărut o deprindere printre soldații ruși: odată ce plecau spre casă, ei nu mai aveau nevoie de arme sau muniții, așa că au început să le vândă. De pildă, la Ivești, soldații din Divizia 30 rusă au vândut o baterie de obuziere Schneider de 150 mm cu suma de 2500 ruble. La fel au procedat și soldații din Bateria 3 a aceleiași divizii au vândut toată dotarea bateriei și au împărțit banii între ei^{27 28}.

Vânzarea efectelor militare înlesnea fraternizarea și încuraja dezertarea, în urma căreia rămâneau goluri pe linia frontului, pe care românii erau nevoiți să le acopere. În același timp, aliații noștri ofereau muniție și armament de luptă inamicului căruia trebuia să-i ținem piept singuri și lipsiți de înzestrare.

Din cauză că unele detașamente sau unități ruse, iar în alte cazuri chiar bande organizate, au preluat trenurile prin violență și amenințare cu arma, obligându-i pe funcționarii căilor ferate să pună trenurile în mișcare, în afara orarelor oficiale²⁹, Marele Cartier General a hotărât ca ordinea și siguranța activităților de cale ferată să fie restabilită prin instalarea de detașamente militare în gările mari, și în mod deosebit în nodurile feroviare principale. Aceste detașamente aveau misiunea de a desfășura activități de pază de-a lungul liniilor de comunicație care duceau spre Prut și la podurile de traversare a Siretului³⁰.

De asemenea, s-a luat decizia ca toate transporturile de cale ferată să fie organizate numai la ordinul Marelui Cartier General Român. Orice individ sau unitate care încerca să ocupe cu forța sau să oblige un funcționar al căilor ferate, indiferent prin ce mijloace, să schimbe destinația trenului sau orarul acestuia, trebuia readus la ordine prin folosirea armelor³¹. Totodată a fost interzisă staționarea trupelor ruse în apropierea stațiilor de cale ferată și în mod deosebit între localitățile Ungheni și Iași³².

În partea de est a Moldovei, respectiv zona Vaslui, pentru executarea Ordinului nr. 5424 și 5504 ale Marelui Cartier General au fost afectate trupe, după cum urmează:

²⁷ AMNR, Fond Microfilme, *Armata I-a*, rola FII, 2.1418, dosar nr. 345/1918, c. 368.

²⁸ Un ordin similar a fost dat și pentru reținerea automobilelor din dotarea armatei ruse cu accesoriile aferente la comandamentul zonei, cu dispoziția de a se raporta situația lor la Marele Cartier General, pentru se trimite șoferi ca să le transporte la Iași. (AMNR, Fond Microfilme, *Armata I-a*, rola FII, 2.1418, dosar nr. 358/1918, c.371.)

²⁹ AMNR, Fond Microfilme, *Comandamentul Armatei a 2-a*, rola FII 2.1376, dosar nr. 358/1917, c.473.

³⁰ AMNR, Fond Microfilme, *Comandamentul Armatei a 2-a*, rola FII 2.1376, dosar nr. 358/1917, c.468.

³¹ AMNR, Fond Microfilme, *Comandamentul Armatei a 2-a*, rola FII 2.1376, dosar nr. 358/1917, c.474.

³² AMNR, Fond Microfilme, *Comandamentul Armatei a 2-a*, rola FII 2.1376, dosar nr. 358/1917, c.474.

- o baterie din Regimentul 20 Obuziere și apărarea antiaeriană a orașului au fost însărcinate cu apărarea orașului Vaslui, gării³³ și a depozitului de subzistență³⁴ din localitate.

- misiune de susținere a acestora, în împrejurimile orașului, au avut detașamentele de jandarmi ale companiilor de jandarmi din Tutova și Fălciu, cărora li s-au alăturat trupele de artilerie grea din satele Muntenii de Sus, Moara Grecilor, Tanacu, Muntenii de Jos, Vutcani și Târzii³⁵.

Dintre obiectivele de pază, exceptând orașul Vaslui, amintim: orașul și gara Huși, depozitul de muniții Crețești și depozitele de muniții din localitățile Scânteia și Rebricea³⁶.

Totodată, au fost prevăzute consemne pentru activitatea posturilor fixe, patrulelor și pichetelor de alarmă.

De pildă, posturile fixe au fost instalate în fiecare comună, gară și la lucrările de artă, și aveau ca misiune împiedicarea jafurilor, devastărilor din partea soldaților înarmați, indiferent dacă aceștia erau izolați sau constituiți în bande. Soldații din aceste posturi de pază aveau obligația să facă uz de armă pentru oprirea actelor antisociale și totodată puteau să execute pe loc orice individ care comitea o crimă. O altă atribuție era și aceea de a dirija și supraveghea trupele ruse care treceau pe lângă obiectivele pe care acestea le aveau în pază³⁷.

Patrulele asigurau paza mobilă și aveau aceleași atribuții ca pichetele de pază. Acestea patrulau pe principalele linii de comunicație, cu precădere în zonele unde erau semnalate mișcări ale trupelor ruse. Informațiile cu privire la aceste erau consemnate într-un carnet, iar atunci când patrula ajungea într-o localitate anunța telefonic prezența a rușilor în zonă. Totodată, prin perindarea acestora dintr-un loc în altul, patrulele asigurau și comunicarea între posturile fixe din localități³⁸.

Pichetele de alarmă erau formate din trupe active și erau instalate în localitățile unde se aflau depozite militare, gări mai mari sau puncte obligatorii de trecere. Având în vedere misiunea încredințată, acestea trebuiau să se deplaseze cu

³³ AMNR, Fond Microfilme, *Comandamentul Armatei a 2-a*, rola FII 2.1376, dosar nr. 358/1917, c.460.

³⁴ AMNR, Fond Microfilme, *Comandamentul Armatei a 2-a*, rola FII 2.1376, dosar nr. 358/1917, c.461.

³⁵ AMNR, Fond Microfilme, *Comandamentul Armatei a 2-a*, rola FII 2.1376, dosar nr. 358/1917, c.460.

³⁶ AMNR, Fond Microfilme, *Comandamentul Armatei a 2-a*, rola FII 2.1376, dosar nr. 358/1917, c.461.

³⁷ AMNR, Fond Microfilme, *Comandamentul Armatei a 2-a*, rola FII 2.1376, dosar nr. 358/1917, c.462.

³⁸ AMNR, Fond Microfilme, *Comandamentul Armatei a 2-a*, rola FII 2.1376, dosar nr. 358/1917, c.463.

viteză mai mare și puteau folosi în deplasările lor dintr-o localitate în alta și trenul sau drezina. În același timp, ele țineau legătura cu posturile telefonice și patrulele, asigurând o comunicare activă între posturi³⁹.

Atunci când intrau în contact cu unitățile ruse, ofițerii români verificau dacă trupele aflate în mișcare aveau autorizație de deplasare. În caz că aceasta exista, patrulele aveau obligația de a asigura toate mijloacele pentru continuarea deplasării, însă trebuiau să aibă grijă ca circulația acestora să se desfășoare doar pe partea dreaptă a drumului⁴⁰.

În ciuda acțiunilor energice de menținere a ordinii luate de trupele noastre, incidentele nu au putut fi evitate în totalitate. Spre exemplu, în noaptea de 12 decembrie 1917, în jurul orei 23.00, câțiva soldați ruși din Regimentul 8 Infanterie au încercat să jefuiască câțiva locuitori din satul Ardeoani. În acest scop au tras focuri de armă și mitralieră asupra caselor din comuna pentru a-i speria pe țărani, ca să le poată fura bunurile din gospodării. În sprijinul locuitorilor au intervenit soldații din Regimentul 8 Călărași, care i-au împrăștiat pe atacatori⁴¹.

În aceeași zi, în localitatea Racova, soldaților din Coloana a 10 Etapă rusă li s-au distribuit cartușe pentru a provoca o revoltă, începând cu preotul și primarul,⁴² din cauză că nu au fost lăsați să intre în Bacău⁴³.

În ziua de 15 decembrie 1917, în comuna Hangu din județul Neamț, la ora 13.00 a fost aruncat în aer podul din beton, pe o lungime de 20 m, în timp ce o coloană de mitraliere se afla pe pod, fiind uciși 2 soldați ruși și câțiva răniți. În urma cercetărilor s-a stabilit că podul a fost minat și aruncat în aer chiar de... trupele ruse⁴⁴.

În noaptea următoare, la ora 24.00, generalul rus Radicanef, comandantul Corpului 24 Armată rus, a fost asasinat cu o baionetă de către soldați ruși necunoscuți⁴⁵.

³⁹ AMNR, Fond Microfilme, *Comandamentul Armatei a 2-a*, rola FII 2.1376, dosar nr. 358/1917, c.463.

⁴⁰ AMNR, Fond Microfilme, *Comandamentul Armatei a 2-a*, rola FII 2.1376, dosar nr. 358/1917, c.464.

⁴¹ AMNR, Fond Microfilme, *Comandamentul Armatei a 2-a*, rola FII 2.1376, dosar nr. 358/1917, c.332.

⁴² Formularea nu este clară, însă din context se subînțelege că este vorba de maltratarea celor doi.

⁴³ ANMR (București), Fond Microfilme, *Comandamentul Armatei a 2-a*, rola FII 2.1376, dosar nr. 358/1917, c.342.

⁴⁴ ANMR (București), Fond Microfilme, *Comandamentul Armatei a 2-a*, rola FII 2.1376, dosar nr. 358/1917, c.342., c.396.

⁴⁵ ANMR (București), Fond Microfilme, *Comandamentul Armatei a 2-a*, rola FII 2.1376, dosar nr. 358/1917, c.342., c.407.

În noaptea de 17/18 decembrie 1917, spiritele soldaților ruși s-au încins din cauză că unitățile lor erau oprite și dezarmate de armata română. În timp ce se retrăgeau spre Bacău, aceștia au amenințat cu masacre⁴⁶.

La 19 decembrie 1917, unitățile ruse cantonate în localitățile Valea lui Ion și Băsești le-au interzis jandarmilor să-i scoată pe săteni la încărcarea și transportul lemnului din pădurea Băsești, trăgând cu armele asupra jandarmilor⁴⁷.

În ziua de 7 ianuarie, Divizia 9 siberiană și-a retras toate unitățile de pe linia frontului, în apropiere de Galați, și s-a pus în mișcare cu scopul de a intra în Basarabia, folosind forța. În baza ordinelor primite, trupele Diviziei 4 române au reacționat, împiedicând deplasarea militarilor ruși spre graniță. În acest context s-a declanșat un conflict în partea de vest a orașului Galați, pe sectorul Șendreni-Movileni-Calica, la care s-au alăturat unități române de artilerie, infanterie, cavalerie, aviație și baterii marine. În seara zilei de 8 ianuarie, lupta dintre cele două tabere a încetat după ce Divizia rusă a fost încercuită. Forțat de împrejurări, șeful statului major rus a acceptat dezarmarea trupei din subordine, cu condiția ca militarii să fie lăsați în viață și de a li se permite să treacă în Basarabia. În urma acestui acord au fost dezarmate Diviziile 9 și 10 siberiene, operațiune care s-a terminat abia în ziua de 14 ianuarie⁴⁸. Confruntări similare au avut loc la Pașcani, Mihăileni⁵⁰, Spătărești⁵¹. Același gen de operațiuni au desfășurat trupele române și în Basarabia⁵², până în luna martie a anului 1918.

Rezumând expunerile de mai sus, concluzionăm că dezintegrarea armatei ruse pe frontul din Moldova, pe fondul tulburărilor politice din Rusia, a creat situații deosebit de dificile pentru armata română, începând cu golurile lăsate pe linia frontului și continuând cu resursele umane și materiale consumate pentru menținerea ordinii pe traseele urmate de trupele ruse în drum spre graniță.

Ar mai fi de menționat și rapiditatea cu care această armată s-a destrămat și a părăsit frontul de pe linia Siretului. Această grabă nefirească nu trebuie văzută numai ca un efect al Revoluției din Octombrie, ci mai întâi s-ar cuveni să amintim de faptul că rușii încă de la pătrunderea pe teritoriul românesc au manifestat un dezinteres vădit în ceea ce privește apărarea acestuia.

⁴⁶ ANMR (București), Fond Microfilme, *Comandamentul Armatei a 2-a*, rola FII 2.1376, dosar nr. 358/1917, c.342., c.411.

⁴⁷ ANMR (București), Fond Microfilme, *Comandamentul Armatei a 2-a*, rola FII 2.1376, dosar nr. 358/1917, c.342., c.371.

⁴⁸ AMNR, Fond Microfilme, *Armata I-a*, rola FII 2.1418, dosar nr. 358/1917, cc. 367-368.

⁴⁹ A se vedea și C. Kirișescu, *op.cit.*, pp.207-210.

⁵⁰ Județul Botoșani.

⁵¹ Constantin Kirișescu, *Istoria războiului pentru întregirea României*, 210-213.

⁵² Constantin Kirișescu, *Istoria războiului pentru întregirea României*, 216-222.

Urmărind locurile unde au fost provocate incidente de către soldații ruși, constatăm că acestea s-au petrecut pe toată linia frontului, respectiv de la Galați la Botoșani, ceea ce indică faptul că dezordinea a fost una generală, iar aceștia au avut în peste tot o atitudine agresivă atât față de militarii români, cât și de populație.

În ciuda vicisitudinilor de tot felul, armata română a reușit să reacționeze rapid și energic, pentru a dezarma atât trupele regulate, cât și formațiunile rebele asupra cărora a preluat controlul, izbutind să le conducă spre graniță până pe teritoriul basarabean.

BIBLIOGRAFIE

- AMNR, Fond Microfilme, *Comandamentul Armatei a 2-a*, rola FII 2.1376, dosar nr. 358/1917
- AMNR, Fond Microfilme, *Armata I-a*, rola FII, 2.1418, dosar nr. 345/1918
- AMNR, Fond Microfilme, *Armata I-a*, rola FII, 2.1418, dosar nr. 358/1918
- S.J.A.N. Vrancea, Fond Prefectura Putna, dosar nr. 66/1917

- Băldescu, Radu. *Războiul național. Operațiunile din anii 1917, 1918 și 1919. Curs pentru ofițerii activi ai Școlii de Aplicație a Infanteriei*. Sibiu: Tiparul Institutului de Arte Grafice „Dacia Traiana”. 1934.
- Cancicov, Vasile Th. *Impresiuni și păreri personale din timpul războiului României, Jurnal zilnic 13 august 1916-31 decembrie 1918*, Vol. II. București: Atelierele Societății «Universul», 1921.
- Dabija, G.A. *Armata română în Războiul Mondial*. Vol. IV. București: Tipografia „Lupta” N. Stroilă, București, G-ral. Budișteanu 8. 1937.
- Găvănescu, C. *Războiul nostru pentru întregirea neamului, august 1916-aprilie 1918*, Serviciul Geografic al Armatei. Iași, 1918.
- Ionescu, Mihai E. *România și revoluția din Rusia (1916-1918)*. București: Editura Militară, 2018.
- Kirițescu, Constantin. *Istoria războiului pentru întregirea României, 1916-1919*. Vol. II. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1989.
- Kirițescu, Constantin. *Istoria războiului pentru întregirea României*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1989.
- Marghiloman, Alexandru. *Note politice, 1916-1917*. Vol. II. București: Editura Institutului de Arte Grafice «Eminescu», 1927.